

2020-08-31

Till
Utbildningsdepartementet

(Dnr U2020/03513/S)

Idéburna skolors riksförbunds remissvar på promemorian Möjlighet till betyg från årskurs 4 - efter försöksverksamheten (U2020/03513/S)

Idéburna skolors riksförbund (ISR) är branschorganisationen för Sveriges idéburna friskolor. Idéburna friskolor återinvesterar allt överskott i sin verksamhet. Förbundet är offentlig röst för idéburna förskolor, grundskolor, gymnasieskolor och folkhögskolor. Förbundets främsta syfte är att tillvarata de idéburna friskolornas intressen och verka för en samhällsnyttig och icke-vinstutdelande skola präglad av mångfald och utveckling.

Idéburna skolors riksförbund är partipolitiskt och religiöst obundet.

Sammanfattning av ISR:s ståndpunkt:

Idéburna skolors riksförbund *avstyrker förslaget om betyg från årskurs 4*

Bakgrund och utredningens förslag

Utifrån den s.k. januariöverenskommelsen beslutades att den pågående försöksverksamheten med betyg från årskurs 4 skulle öppnas för alla skolor som ville delta. Förslagen i promemorian är:

- från HT 21 permanentas möjligheten att ha betyg från åk 4 för alla skolor som vill
- skolor väljer själva om de vill införa betyg i åk 4
- rektor beslutar själv, efter att lärare informerats (tidigare krävdes överenskommelse),
- för skolor som inför tidigare betyg blir det frivilligt att upprätta skriftliga individuella utvecklingsplaner.

Idéburna skolors riksförbunds synpunkter på promemorians förslag

ISR är helt enig med regeringens mål och promemorians utgångspunkt att alla elever i skolan ska få en utbildning av hög och likvärdig kvalitet och ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. ISR ser även vikten av att tidigt kunna identifiera elever som av olika skäl har svårt att nå läroplanens mål. Detta är en av de främsta pedagogiska uppgifterna i svensk skola och skolan måste samtidigt ges ökade resurser för att kunna tillgodose dessa elevers behov.

ISR ser dock inte regeringens förslag att tidigarelägga betyg till årskurs 4 och 5 i grundskolan som ett förslag som gynnar elevers lärande och utveckling. Särskilt olyckligt är förslaget för just de barn som har det svårast i skolan. Tidiga misslyckanden är den säkraste vägen att skapa dåligt självförtroende och en negativ förväntan gentemot skolarbete.

En klar övervikt av resultaten inom den fria forskningen visar att testande och tidiga betyg inte ger ökad prestation hos barn. En av de viktigaste framgångsfaktorerna i skolan är istället positiv förstärkning för motivation och lust att lära. Tyvärr tappar alltför många elever den här lusten tidigt. Ju tidigare det sker, desto större är risken för misslyckande i skolan. Här kan sänkt betygsålder få en avgörande negativ inverkan. Hos yngre barn finns också en större känslighet och risk för utslagning.

I promemorian tas farhågor om ökad stress genom tidiga betyg upp. ISR instämmer i dessa farhågor och vill särskilt framhålla sårbarheten hos barn och unga med en hjärna som ännu inte är färdigutvecklad. Det är idag ett känt faktum att stress hos barn kan påverka hjärnans utveckling och störa kognitiva funktioner. Stress försämrar barns livskvalité och livsglädje och kan sannolikt påverka barnets livsförutsättningar på olika sätt. ISR ser det som en viktig uppgift för skolan att skydda det växande barnet från sådan negativ påverkan och istället skapa en trygg och varm miljö att kunna växa maximalt i.

Det finns flera grundläggande problem med betyg från årskurs 4. Barn mognar och utvecklas individuellt och i olika takt, inte minst i åldrarna upp till cirka 12 år. Det handlar om stora olikheter som med ett gemensamt betygssystem ändå ska klämmas in i samma mall för bedömning. Generella betyg i dessa åldrar minskar barnets utrymme att lära och utvecklas utifrån den egna förmågan och mognadstakten. Betygen begränsar sig till "det mätbara" – i åldrar där den skolrelaterade mognadsutvecklingen för barnen omfattar så mycket mer. Särskilt i unga år handlar det om 1) intellektuell utveckling, 2) socioemotionell utveckling och 3) fysiologisk utveckling. Detta är välkända utvecklingsområden, som inbördes påverkar varandra och barnens förmåga att prestera och tillgodogöra sig kunskaper och färdigheter. Betyg i unga år är knappast förenligt med vad som står i läroplanen om att varje elev ska bedömas individuellt utifrån sin kognitiva utveckling. Betygen tar bara fasta på en del av barns utveckling och kan därför knappast bli adekvata, "rättvisa" eller styra skolan i rätt riktning. Ett välkänt och utforskat problem med att fokusera på det enkelt mätbara i bedömningen av elever är att också undervisningen blir inriktad mot det enkelt mätbara, exempelvis i form av test av olika slag.

Bedömning av elever i skolans lägre årskurser behöver inte bygga på betyg. En bra bedömningskultur kan istället åstadkommas på mer kvalitativt sätt och ska då bygga på en nära, förtroendefull och kontinuerlig kontakt mellan lärare, elever och föräldrar. Syftet bör här inte enbart vara att mäta och summera kunskapsmål som uppnåtts (summativt syfte). Avsikten bör mer vara att stärka elevens lärande och utveckling (formativt syfte). Det här är väl beprövat med goda resultat, inte minst genom flera av de idéburna skolinriktningar som finns i Sverige sedan länge.

Den svenska skolan kommer inte åt sjunkande – eller snarare ojämna – resultat genom en allmän sänkning av betygsåldern. En vettigare lösning är att stärka det individuella utvecklingsstödet till varje elev, vilket kräver både resurser och inte minst ingående kunskaper om barns och ungdomars utveckling. Det är kunskaper som lärare måste få mer av i sin lärarutbildning. Det behövs också stabilitet och arbetsro i skolan – inte ständiga, politiskt drivna skolreformer.

I promemorian föreslås att skolans skyldighet att göra individuella utvecklingsplaner (IUP) ska tas bort om betyg ges. ISR menar att det innebär en förflyttning, från att följa upp barnens utveckling på ett bredare, framåtsyftande och mer adekvat sätt, mot en endimensionell bedömning i efterhand.

I samband med regeringens förslag från 2010, att införa betyg från årskurs 6, framförde Uppsala Universitet sina tveksamheter till denna reform, med motivering att evidensbaserad forskning inte tyder på att tidiga betyg skulle gynna elevens utveckling. Tvärtemot, så börjar man i flera europeiska länder att diskutera och utvärdera dessa tidiga betyg. Bland de 27 länder som låg sämst till i Pisaresultaten år 2006, hade alla tidiga betyg, medan några av de länder som låg före Sverige i resultat, hade lika betygsålder eller valbar ålder för betyg (t.ex. Finland). Rapporten lyfte också fram att utveckling av sådana kunskaper som samhället är i behov av, såsom förmåga att vilja och lösa problem, tolka komplicerade sammanhang och kommunicera och ställa nya frågor – är sådana kunskaper som antagligen hämmas mest, relativt sett, av betygssättning. Detta ser vi i de idéburna verksamheterna som ett allvarligt motsatsförhållande.

Många av de länder man ofta jämför med, där man länge haft tidiga betyg, går nu i motsatt riktning därför att resultat och hälsa tycks utvecklats negativt. I exempelvis England pratar man nu om "too much too soon". I Tyskland har man uppmärksammat prestationsstress i skolan. Bland annat har en studie, från landets största försäkringskassa DAK, visat att var tredje 10-15-åring har stressrelaterade sjukdomssymptom. Även ett land som Kina, lägger om sitt hårda skolprogram mot mindre betoning av strikta kunskapsmål och mer inslag av estetiska ämnen och kreativ utveckling. Detta för att främja både hälsa och en mer långsiktig kunskapsutveckling.

Idéburna skolors riksförbund menar att en sänkt betygsålder är ett förenklat och ytligt sätt att försöka förbättra uppfyllelse av kunskapsmålen och andra mål i svenska skolan. Idén är kontraproduktiv och troligen även skadlig för utveckling hos många barn. Idéburna skolors riksförbund skulle vilja pröva tanken att istället freda de yngre barnens utveckling upp till årskurs 5 från såväl betyg som mål- och resultatstyrning i en primärskola som styrs av tillit till professionen.

För Idéburna skolors riksförbund

Håkan Wiclander

Ordförande

Idéburna skolors riksförbund

Epost: info@ideburenskola.se